

EN RAPPORT FRÅN MEDLINGSINSTITUTET

Löneutvecklingen i Sverige

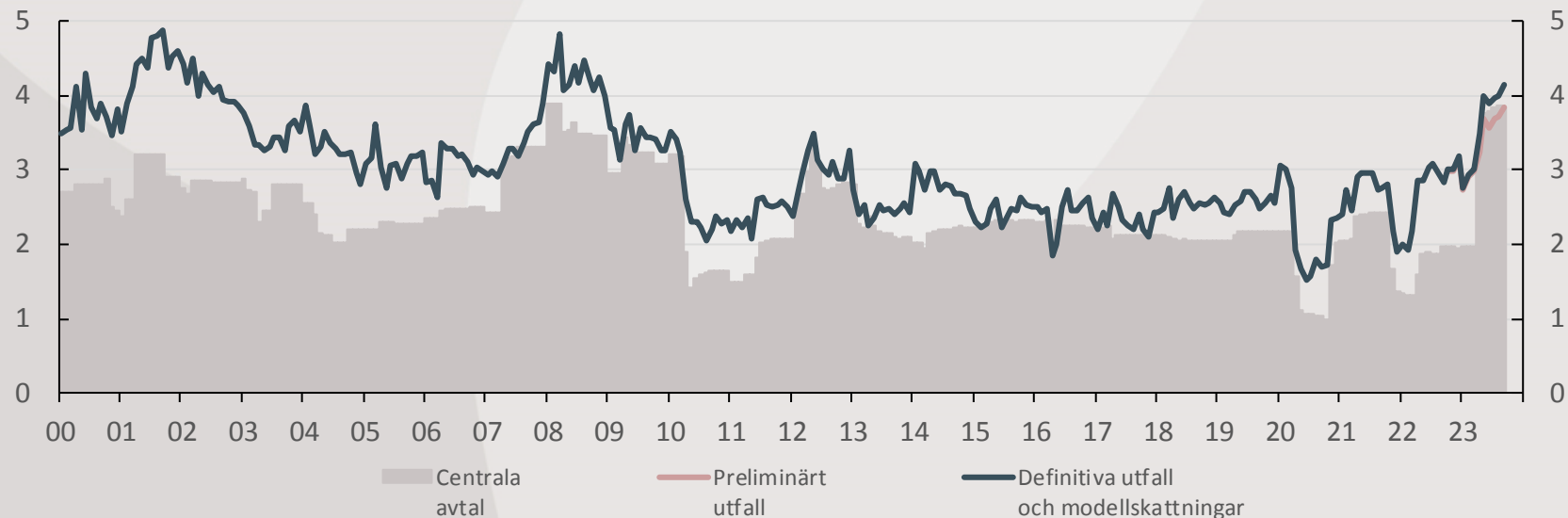
till och med september 2023

Löneutvecklingen i Sverige t.o.m. september 2023

- Lönerna förväntas ha ökat med **4,1 procent** i september 2023 jämfört med september 2022. Bedömningen baseras på en statistisk modell som förutser hur mycket retroaktiv lön som kommer att läggas till den preliminära ökningstakten som var **3,8 procent**.
- Det råder förhöjd osäkerhet om den definitiva löneökningstakten i hela ekonomin. Det beror delvis på att retroaktiv lön tar längre tid att betala ut i offentlig sektor än i privat sektor. Dessutom omfattas fler anställda i offentlig sektor av kollektivavtal utan angivna löneökningar.
- Enligt Medlingsinstitutets bedömning ökade de centralt avtalade lönerna i september med **3,9 procent** jämfört med september förra året.
- I september låg inflationen exklusive ränteförändringar (KPIF) på 4 procent. Därmed var reallönerna i princip oförändrade, med en ökning på endast **0,1 procent** jämfört med föregående år. Men på grund av det senaste årets stigande räntor minskade reallönerna med **2,4 procent** om man inkluderar ränteeffekterna i konsumentprisindex (KPI).

Löner i hela ekonomin

Årlig procentuell förändring

September 2023	4,1 (skattning)
	3,8 (preliminär)
Genomsnitt per år:	
2023 (jan-sep)	3,6
2022	2,7

Källa: Medlingsinstitutet.

Löner och avtal

Lönerna i Sverige ökade med **3,8 procent** i september 2023 enligt preliminära siffror. De förväntas ha ökat med **4,1 procent** när siffrorna blir definitiva (se diagram 1 och appendix 1).

Medlingsinstitutets modellprognos för det definitiva utfallet uppskattar hur mycket retroaktiv lön som kommer att adderas till de senaste månadernas löneutfall. Den offentliga sektorns preliminära löneutfall bidrar för närvarande till en förhöjd osäkerhet. En orsak till osäkerheten är att utbetalningar av retroaktiv lön dröjer längre i kommunal och regional sektor jämfört med i privat sektor. En annan är att en hög andel anställda i offentlig sektor saknar fastställda löneökningar i de centrala avtalen (s.k. sifferlösa avtal). Det gäller i princip alla tjänstemän i kommuner och regioner förutom läkarna.

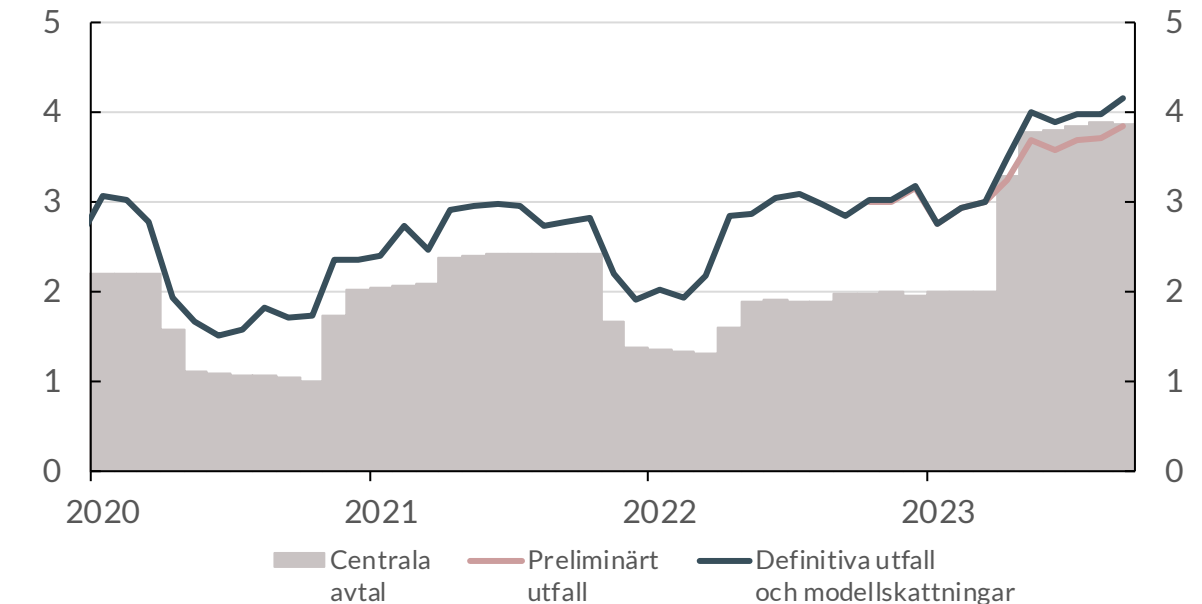
De centralt avtalade lönerna i hela ekonomin bedöms i september ha ökat med ca **3,9 procent** på årsbasis (se diagram 1). Det är nästan lika mycket som industrins kostnadsmärke på 4,1 procent.

Skillnaden beror på att alla centrala avtal ännu inte har förnyats och att andra komponenter än lön kan ingå i kostnadsmärket.

Majoriteten av de anställda på svensk arbetsmarknad påverkas av 2023 års kollektivavtal från och med april eller maj. Statens centrala avtal från 2020 löpte dock ut först i september i år. Det nya statliga löneavtalet följer industrimärket med en första höjning på 4,1 procent i oktober. De centralt avtalade löneökningarna i hela ekonomin kommer då att stiga marginellt, eftersom endast var tjugonde anställd finns inom den statliga sektorn.

Diagram 1. Löner i hela ekonomin

Årlig procentuell förändring

Källa: Medlingsinstitutet

Aktuellt industrimärke april 2023 – mars 2025

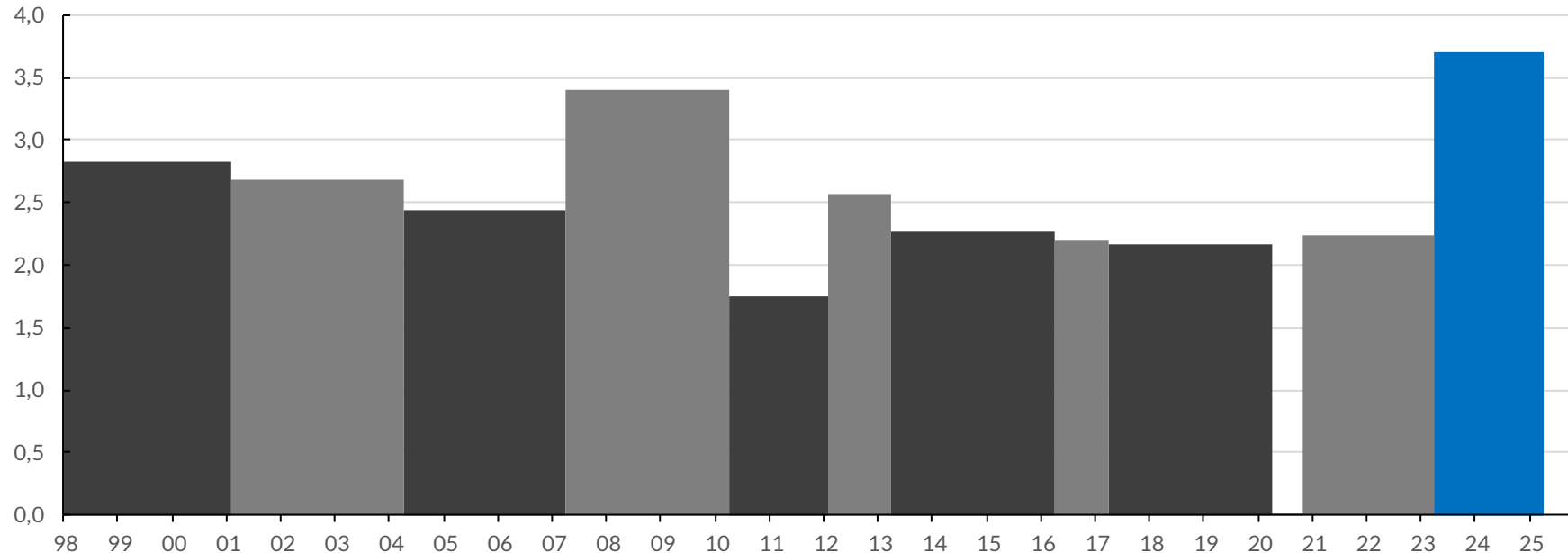
De nya kollektivavtalen i industrin innebär arbetskostnadsökningar på totalt 7,4 procent. Avtalen löper under 24 månader från april 2023 till och med mars 2025. I avtalen ingår en inledande höjning på 4,1 procent och en andra höjning på 3,3 procent i april 2024.

Den genomsnittliga årliga förändringen under det nya märkets avtalsperiod är 3,7 procent. Detta innebär att de avtalade lönekostnaderna ökar med den högsta takten sedan Industriavtalets tillkomst (se diagram nedan och tabell A3 i appendix 1).

Kostnadsmärket innehåller andra komponenter än lön. Statistiken över de centralt avtalade löneökningarna innebär därför förändringstal som skiljer sig från märket för de totala kostnadsökningarna (se mer i appendix 4).

Diagram: Industrimärket 1998-2025

Genomsnittlig årlig kostnadökning under löptiden

Anmärkning: Skifte av mörk- respektive ljusgrå stapel markerar skifte från ett kostnadsmärke till ett annat. Blå stapel avser märket april 2023-mars 2025.
Källa: Medlingsinstitutet

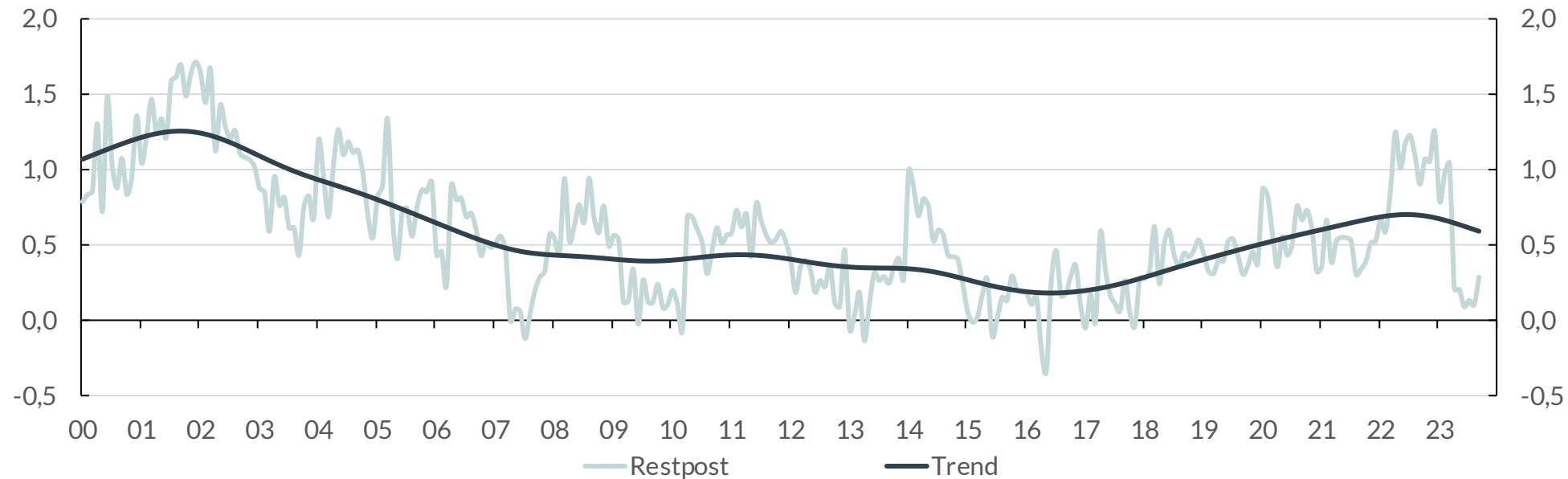
Restpost / "löneglidning"

Restposten, skillnaden mellan faktiska och avtalade löner (ofta kallad "löneglidning"), förväntas bli **0,3 procentenheter** i september när siffrorna blir definitiva (se diagram 2). Notera att avtalade löner omfattar alla anställda som påverkas av siffersatta kollektivavtal, medan faktiska löner avser alla anställda (se mer i appendix om avtalsstatistiken). Det bidrar till att restposten snabbt kan förändras när det sker omslag i de avtalade lönerna.

Den centralt avtalade löneökningen var 3,9 procent i september 2023 och den preliminära ökningen för utgående löner var 3,8 procent, alltså marginellt lägre än den avtalade ökningstakten. Modellprognosen indikerar dock att de utgående lönerna kommer att revideras upp 0,3 procentenheter och därmed blir restposten positiv. Eftersom osäkerheten om den definitiva löneökningstakten i september är förhöjd (se ovan) medför det också en ökad osäkerhet kring den definitiva restposten.

Diagram 2. Faktiska - avtalade löneökningar

Procentenheter

Anmärkning: baseras på modellskattningar för perioden oktober 2022 - september 2023.

Källa: Medlingsinstitutet.

Lön efter sektor

Det första preliminära löneutfallet i privat respektive offentlig sektor uppgick till 4,3 respektive 2,8 procent i september. Enligt modellskattningar väntas dock lönerna ha ökat med 4,5 respektive 3,4 procent när statistiken blir definitiv (se diagram 3).

Särskilt i offentlig sektor är dock osäkerheten förhöjd eftersom många i kommuner och regioner ännu inte har hunnit få retroaktiv lön från vårens lönerrevisioner.

Tabell 1. Löner efter sektor

Årlig procentuell förändring, genomsnitt per år

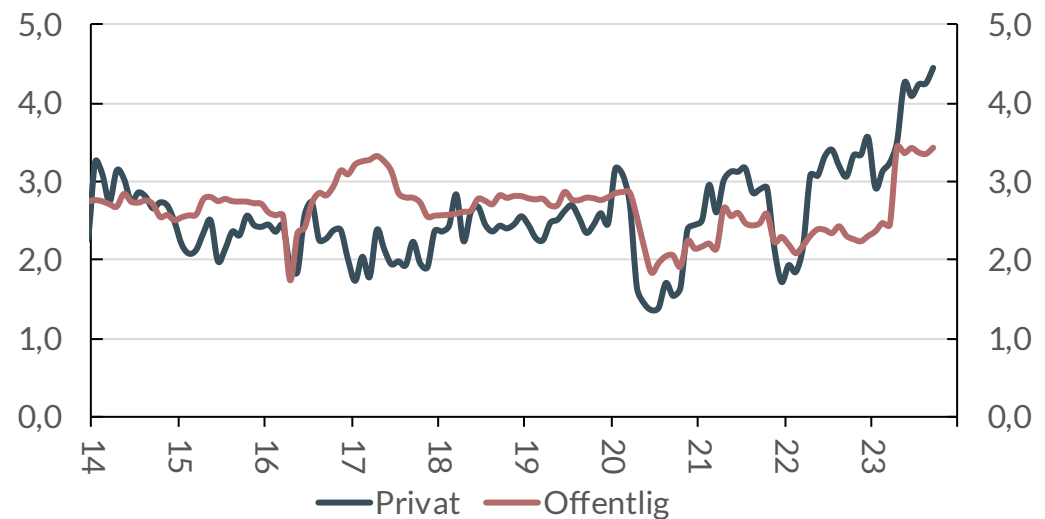
	Definitiva och skattade utfall		Definitiva och preliminära utfall	
	2022	2023	2022	2023
Hela ekonomin	2,7	3,6	2,7	3,4
Privat sektor	2,9	3,8	2,9	3,7
Arbetare	2,4	3,5	2,4	3,4
Tjänstemän	3,2	3,9	3,2	3,9
Offentlig sektor	2,3	3,1	2,3	2,6
Kommuner	2,0	3,0	2,0	2,6
Regioner	2,7	3,6	2,7	2,7
Staten	2,6	2,5	2,6	2,4

Anmärkning: Tabellen baseras på definitiva utfall januari 2022 - september 2022 och preliminära utfall respektive modellskattningar för perioden oktober 2022 - september 2023.

Det är generellt sett en högre osäkerhet i offentlig än i privat sektor om vad de utgående lönerna blir innan siffrorna är definitiva. En stor andel anställda i offentlig sektor har helt lokal lönebildning. För dessa är löneförändringarna alltså inte direkt kopplade till centralt fastslagna ökningstal. Sedan 2020 har lönerna stigit snabbare i privat sektor medan de innan dess ökade mer i offentlig sektor (se tabell 1, diagram 3 och appendix 3).

Diagram 3. Löner i privat och offentlig sektor

Årlig procentuell förändring

Anmärkning: modellskattningar för perioden oktober 2022 - september 2023.

Källa: Medlingsinstitutet.

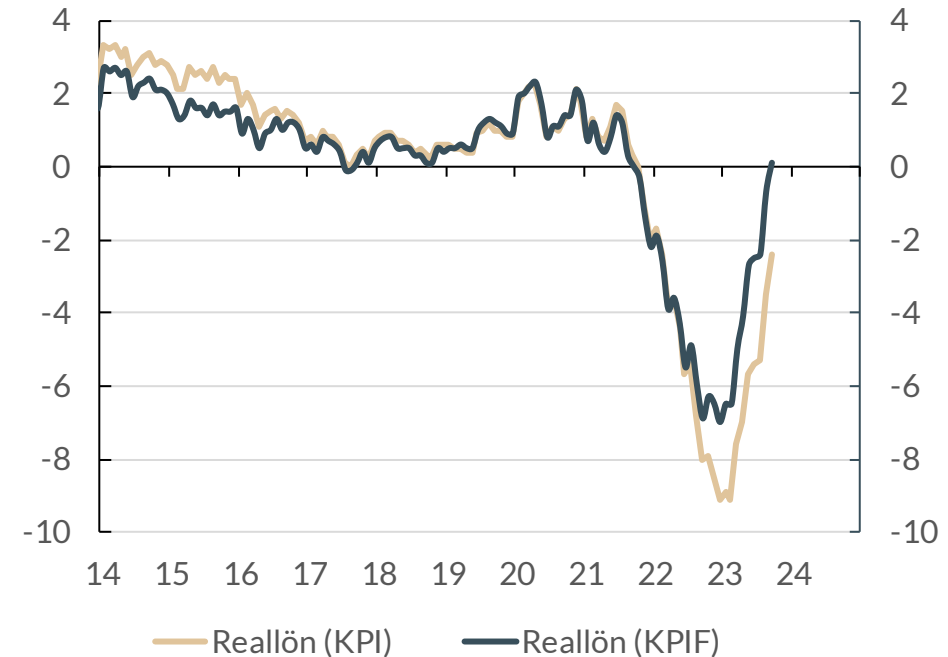
Reallöneförändringar

Reallönerna stod i princip stilla i september. Vi förväntar oss att de nominella lönerna ökade med **4,1 procent** jämfört med samma månad förra året. Inflationstakten enligt KPIF var ungefär lika hög och uppgick till **4,0 procent** (se tabell A1 i appendix 1). Sammantaget ökade reallönerna med **0,1 procent** (se diagram 4).

September 2023 avslutar därmed en tvåårig period med märkbara negativa årsförändringar av reallönerna om de höjda räntorna räknas bort i konsumentpriserna. Men om vi inkluderar boräntor i beräkningen var reallönen fortfarande lägre i september jämfört med samma månad i fjol och minskade med **2,4 procent**. Fallet är dock betydligt mer dämpat än för några månader sedan.

Den marginella ökningen av reallönen (KPIF) för hela ekonomin bör inte överdrivas. När statistiken för hela ekonomin blir definitiv finns det en viss sannolikhet att reallönerna stod helt stilla eller minskade marginellt i september. Det beror på en högre osäkerhet än normalt om hur mycket retroaktiv lön som kommer att betalas ut i kommuner och regioner (se avsnittet "Löner och avtal").

Diagram 4. Reallöner
Årlig procentuell förändring

Anmärkning: baseras på definitiva löneutfall januari 2022 - september 2022 och preliminära löneutfall respektive modellskattningar för perioden oktober 2022 - september 2023.

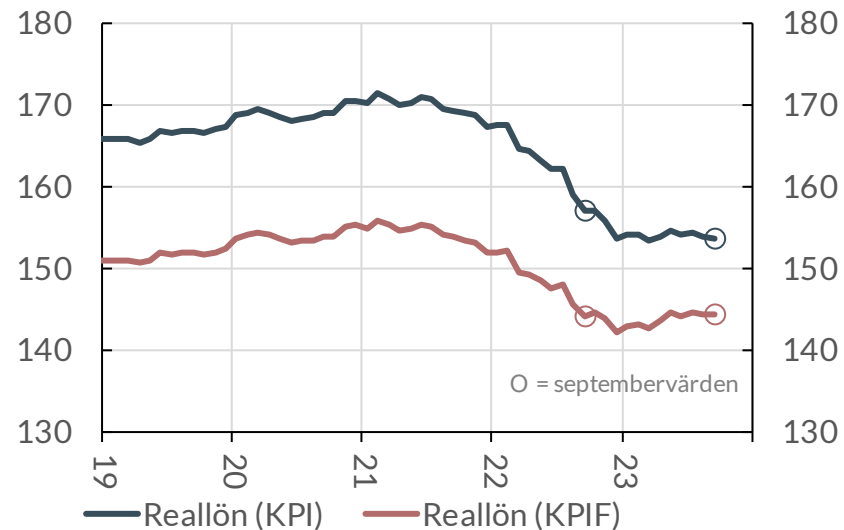
Källa: Medlingsinstitutet.

Reallönens nivå

Den genomsnittliga reallönen (KPIF) är nu på samma nivå som för 12 månader sedan (se diagram 5a). Jämfört med månaderna runt årsskiftet har den däremot stigit och planat ut på en något högre nivå. I takt med att räntorna höjts under året har dock reallönen inklusive ränteeffekter (KPI) legat kvar på ungefär samma nivå sedan årsskiftet.

Diagram 5a. Reallöner 2019-

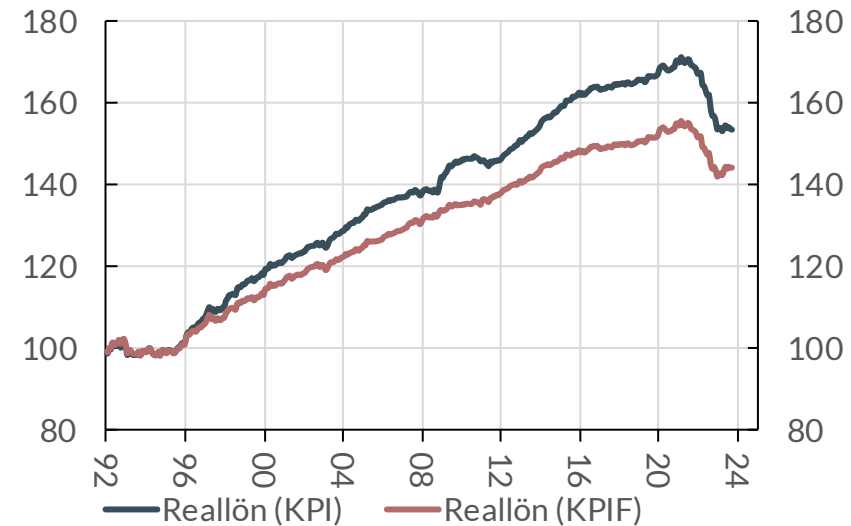
Index, 1995 = 100

Reallönerna är på en klart lägre nivå än 2021, då reallönen per arbetad timme hade stigit till den hittills högsta nivån (se diagram 5b). Då hade reallönen inklusive boräntor (KPI) ökat med ca 70 procent jämfört med 1995. Om effekterna av hushållens räntekostnadsutveckling exkluderas (KPIF) hade reallönen stigit med ca 55 procent.

Diagram 5b. Reallöner 1993-

Index, 1995 = 100

Anmärkning: baseras på definitiva löneutfall januari 2022 - september 2022 och preliminära löneutfall respektive modellskattningar för perioden oktober 2022 - sep 2023. Säsongsrensade värden.

Källa: Medlingsinstitutet och SCB.

Appendix 1: tabeller

Tabell A1. Löner, inflation och reallöner under året

Årlig procentuell förändring

	Lön	Inflation (KPIF)	Reallön (KPIF)	Inflation (KPI)	Reallön (KPI)
2023-01	2,8	9,3	-6,5	11,7	-8,9
2023-02	2,9	9,4	-6,5	12,0	-9,1
2023-03	3,0	8,0	-5,0	10,6	-7,6
2023-04	3,5	7,6	-4,1	10,5	-7,0
2023-05	4,0	6,7	-2,7	9,7	-5,7
2023-06	3,9	6,4	-2,5	9,3	-5,4
2023-07	4,0	6,4	-2,4	9,3	-5,3
2023-08	4,0	4,7	-0,7	7,5	-3,5
2023-09	4,1	4,0	0,1	6,5	-2,4
2023-10					
2023-11					
2023-12					

Anmärkning: baseras på definitiva löneutfall januari 2022 - september 2022 och preliminära löneutfall respektive modellskattningar för perioden oktober 2022 - september 2023.

Tabell A2. Löner, inflation och reallöner: årsgenomsnitt

Årlig procentuell förändring

	Lön	Inflation (KPIF)	Reallön (KPIF)	Inflation (KPI)	Reallön (KPI)
1980-talet	7,8	8,2	-0,4	7,9	-0,1
1990-talet	4,6	3,7	0,9	3,3	1,3
2000-talet	3,6	1,8	1,8	1,5	2,1
2010-talet	2,6	1,4	1,2	1,1	1,5
2020	2,1	0,5	1,6	0,5	1,6
2021	2,6	2,4	0,2	2,2	0,4
2022*	2,7	7,7	-5,0	8,3	-5,6
2023*	3,6	7,0	-3,4	9,7	-6,1

Anmärkning: *) Baseras på definitiva löneutfall januari 2022 - september 2022 och preliminära löneutfall respektive modellskattningar för perioden oktober 2022 - september 2023.

Källa: Medlingsinstitutet.

Tabell A3. Avtalsperioder och centralt avtalade kostnadsökningar inom industrin

Antal månader och procent

Startår	Löptid, industrins avtal	Antal månader	Industrins avtalade kostnadsökningar för hela perioden	Industrins kostnadsökningar omräknat i årstakt
1998	jan 1998 - jan 2001	37	8,7	2,8
2001	feb 2001 - mar 2004	38	8,5	2,7
2004	apr 2004 - mar 2007	36	7,3	2,4
2007	apr 2007 - mar 2010	36	10,2	3,4
2010	apr 2010 - jan 2012	22	3,2	1,7
2012	feb 2012 - mar 2013	14	3,0	2,6
2013	apr 2013 - mar 2016	36	6,8	2,3
2016	apr 2016 - mar 2017	12	2,2	2,2
2017	apr 2017 - mar 2020	36	6,5	2,2
2020	apr 2020 - okt 2020	7	-	-
2020	nov 2020 - mar 2023	29	5,4	2,2
2023	apr 2023 - mar 2025	24	7,4	3,7

Anmärkning: Kostnadsökningarna för avtalsperioderna som helhet är okedjade värden, vilken innebär att ränta-på-ränta effekterna av de årsvisa höjningarna inte är inkluderade.

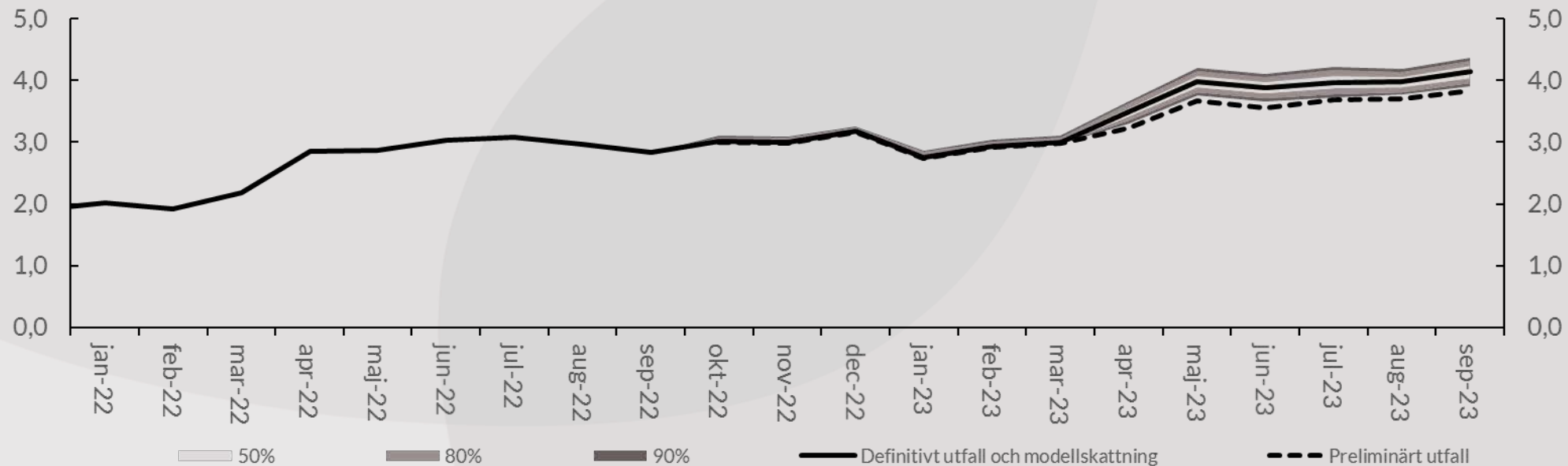
Källa: Medlingsinstitutet.

Appendix 2: Skattning av retroaktiv lön

Vid varje nytt månadsutfall uppskattar Medlingsinstitutet med hjälp av statistiska metoder vilken definitiv löneökningstakt som de preliminära utfallen indikerar. **Diagram A1** visar osäkerhetsband tillsammans med de senaste utfallen som fortfarande är preliminära.

Osäkerhetsbanden är intervall inom vilka vi förväntar oss att den definitiva löneökningstakten sannolikt hamnar. Med 90 procents sannolikhet väntas löneökningstakten i september 2023 landa inom intervallet **3,90 – 4,37 procent**.

Diagram A1. Löner i hela ekonomin, modellprognos och osäkerhetsband
Årlig procentuell förändring

Anmärkning: För en mer detaljerad beskrivning av den statistiska metoden och de senaste skattningarna, se analysunderlag på www.mi.se
Källa: Medlingsinstitutet

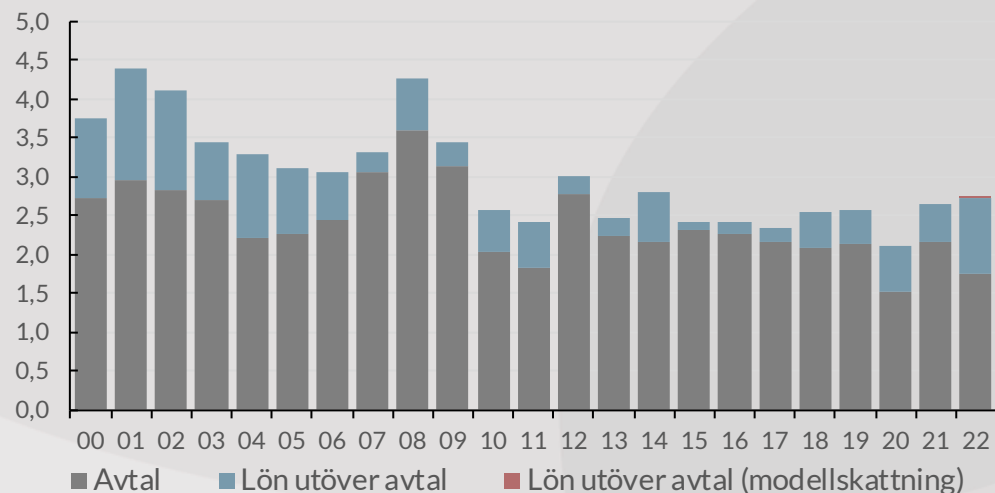
Appendix 3: Löneutveckling per år 2000-2022

Lönerna väntas ha ökat med **2,7 procent** 2022 när statistiken blir definitiv (se diagram A2). Under det första kvartalet samma år ökade dock lönerna med i genomsnitt 2 procent till följd av tidsprofilen i många kollektivavtal. De tre avslutande kvartalen 2022 ökade däremot lönerna med i genomsnitt 3 procent jämfört med året innan.

Löneökningstakten i offentlig sektor har dämpats från 2020 och framåt. Lönerna i privat sektor steg snabbare än på tio år under 2022, trots att det dröjde extra länge mellan lönerrevisionerna fram till våren samma år (se diagram A3).

Diagram A2. Löner i hela ekonomin

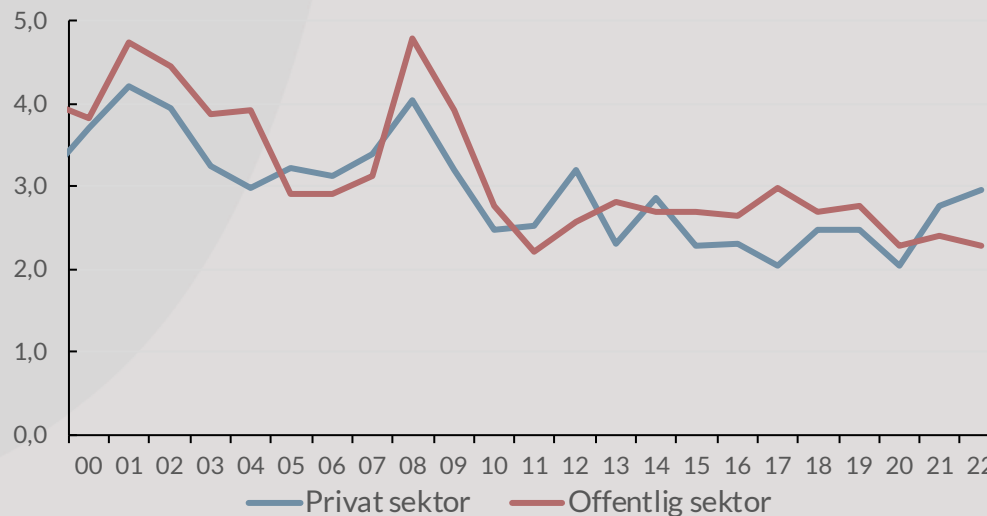
Årlig procentuell förändring

Källa: Medlingsinstitutet

Diagram A3. Lön efter sektor

Årlig procentuell förändring

Källa: Medlingsinstitutet

Appendix 4: Om avtalsstatistiken

I den officiella lönestatistiken samlas enbart faktiska löner in. Statistiken för centralt avtalade löneökningar framställer vi separat genom sammanvägningar av uppgifter från representativa kollektivavtal.

Notera att industrins kostnadsmärke avser alla kostnader som är kopplade till arbetsinsatsen, där lön endast är en av komponenterna.

Det finns alltid en osäkerhet om statistiken över centrala löner är representativ för hela löntagarkollektivet, eftersom uppgifter om kollektivavtal inte samlas in i den officiella lönestatistiken. De månadsvisa siffror som avser de centrala avtalens löneökningstakter har dock varit behäftade med förhöjd osäkerhet under hela perioden april 2020 – april 2022.

Det beror på att det är särskilt svårt att mäta effekterna av att lönerevisionstidpunkterna stuvades om under pandemin. Det gäller framför allt anställda som antingen saknar kollektivavtal, eller vars löner regleras via kollektivavtal utan angivna lönenivåer eller löneökningstakter (så kallade "sifferlösa avtal").

I den sammanvägda statistiken över centralt avtalade löner antar vi att avtalade löneökningar för dessa anställda följer det aktuella industrimärket. Sådana antaganden bygger dock på att det finns ett industrimärke som fått genomslag i de flesta branscher. Detta var inte fallet under perioden april 2020 – april 2022, vilket har lett till både över- och underskattningar av restposten ("löneglidningen") för enskilda månader. Under hela den aktuella perioden sammantaget har sådana fel tagit ut varandra.

Den månadsvisa avtalsstatistiken över centralt avtalade löneökningar är justerad för tjänstemän totalt i privat sektor under perioden april 2020 – april 2022. Detta påverkar även de avtalade löneökningarna för privat sektor som helhet och för hela ekonomin under samma period.

MEDLINGS- INSTITUTET

Kontakt:

Petter Hällberg

Makroekonomisk analys

petter.hallberg@mi.se

Telefon: 070-272 26 40

Medlingsinstitutet

Box 1236

111 82 Stockholm

Telefon: 08-545 292 40

Webbplats: www.mi.se

Foto: Michael Erhardsson